



กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

* ลิขสิทธิ์เป็นของผู้แต่ง

เหตุการณ์การเมืองไทย ค.ศ. 1940 ก่อนญี่ปุ่นบุกไทย: ทัศนะของทูตอังกฤษประจำประเทศไทย*

พ.ต. ศรศักดิ์ ชูสวัสดิ์

บทความนี้เป็นงานแปลสรุปความจากเอกสารประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นรายงานทบทวนเหตุการณ์การเมืองไทย ค.ศ. 1940 ลงวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 1941 โดยเซอร์ โจเซฟ ครอสบี (Sir Josiah Crosby) อัครราชทูตอังกฤษ (Minister) ประจำประเทศไทยในขณะนั้น รายงานไปยังกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษ รายงานฉบับนี้ให้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศมหาอำนาจในระยะที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีช่วงแรก (ค.ศ. 1938 - 1944) ก่อนญี่ปุ่นบุกไทยในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1941

แนะนำรายงาน

ชื่อรายงานคือ Political Review of the Course of Events in Thailand during the Year 1940 เป็นเอกสารที่เก็บในแฟ้ม FO 371/28156 และให้บริการที่สำนักจดหมายเหตุแห่งชาติ (Public Record Office - PRO) กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

รายงานฉบับนี้มีลักษณะเป็นเอกสารโรเนียวตัวพิมพ์ดีด ความยาว 10 หน้า (10 แผ่นกระดาษยาว) เริ่มด้วยสารบัญหัวเรื่องรายงาน โดยมีหนังสือนำ 1 ฉบับ ซึ่งครอสบีระบุว่า ได้ส่งรายงานไปยังนายกรัฐมนตรีออสเตอร์เลีย นายกรัฐมนตรีนิวซีแลนด์ ผู้สำเร็จราชการ (Governor-

* ปรับปรุงจากฉบับพิมพ์ครั้งแรกใน เสนาศึกษา, เล่มที่ 59 ตอนที่ 4 - 5 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2536): 35-45.

General) ที่อินเดีย ผู้ว่าราชการที่พม่า ผู้ว่าราชการสเตรท เซทเทิลเมนต์ (Straits Settlements)¹ ผู้ว่าราชการเมืองฮ่องกง เอกอัครราชทูตที่โตเกียว เอกอัครราชทูตที่จีน (จุงกิง) และกองอำนาจการร่วมทางทหาร (The Combined Defence Bureau) ที่สิงคโปร์ ภายหลัง กระทรวงการต่างประเทศ อังกฤษได้จัดพิมพ์รายงานฉบับดังกล่าวเป็นเอกสารลับ (Confidential Print) ส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกครั้ง

เอกสารลับฉบับนี้เปิดให้สาธารณชนศึกษาค้นคว้าได้ใน ค.ศ. 1992 หลังจากเก็บรักษาไว้นาน 50 ปี (ค.ศ. 1941 - 1991) โดยทั่วไป อายุการเก็บเอกสารราชการของอังกฤษก่อนเปิดให้สาธารณชนศึกษาค้นคว้ามีกำหนดอย่างต่ำ 30 ปี เอกสารที่มีกำหนดเก็บนาน 50 ปี หรือเกินกว่านั้นจัดได้ว่าเป็นเอกสารที่มีชั้นความลับสูง ควรค่าแก่การศึกษา ดังนั้น ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1992 กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จึงได้ถ่ายสำเนารายงานดังกล่าวสำหรับให้บริการที่ห้องสมุดของกองวิชาประวัติศาสตร์ฯ

ผู้แปลเห็นว่า ข้อเท็จจริงและความเห็นหลายประการที่ปรากฏอยู่ในรายงานจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในช่วงก่อนที่ญี่ปุ่นบุกไทยในปลาย ค.ศ. 1941 ที่สำคัญได้แก่

1. ทักษะของครอบครัวที่เห็นว่า ก่อนญี่ปุ่นบุกไทยในปลาย ค.ศ. 1941 บทบาทของญี่ปุ่นในไทยขณะนั้นขัดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของอังกฤษ และลดความสำคัญและอิทธิพลของอังกฤษในประเทศไทย
2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาที่กำลังเลวลง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ไทยต้องหันไปพึ่งพาญี่ปุ่น
3. ครอบครัวที่เห็นว่า จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีไทยในขณะนั้น มีทักษะและท่าทีที่ดีต่ออังกฤษ
4. ทักษะของจอมพล ป. ซึ่งมีแนวโน้มที่จะยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทยไปยังมลายูและพม่าของอังกฤษ ก่อนหน้าที่ญี่ปุ่นจะบุกไทยในปลาย ค.ศ. 1941

การแปลสรุปความนี้ ได้รักษารูปแบบการเขียนรายงานเดิมไว้ และพยายามรักษาอรรถรสของรายงานไว้เท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นรูปแบบการเขียนรายงานการทูตของ

¹ สเตรท เซทเทิลเมนต์ (Straits Settlements) เป็นรูปแบบของการปกครองดินแดนอาณานิคมของอังกฤษในคาบสมุทรมลายู โดยรวมปีนัง มะละกา สิงคโปร์ และเวลลีสลีย์ (Wellesley) (หรือเมืองไทรบุรี ซึ่งอยู่ตรงข้ามเกาะปีนัง) ให้อยู่ใต้การปกครองดูแลของผู้ว่าราชการคนเดียว การจัดตั้งสเตรท เซทเทิลเมนต์ที่มีขึ้นใน ค.ศ. 1826 มีศูนย์กลางการบริหารที่ปีนัง ต่อมาใน ค.ศ. 1836 จึงย้ายไปที่สิงคโปร์ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่ออังกฤษให้เอกราชแก่มาเลเซียใน ค.ศ. 1948 สเตรท เซทเทิลเมนต์ จึงถูกยกเลิกไป

อังกฤษในสมัยนั้น และทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้รายงานด้วย ทั้งนี้ผู้แปลได้อาศัยศึกษาข้อมูลจากหนังสือที่ครอบคลุมปีแต่ง เรื่อง Siam: The Crossroads¹ ประกอบ

รายงานเริ่มที่สารบัญหัวเรื่อง ตามด้วยรายละเอียดในหัวเรื่องต่างๆ ตามลำดับ เลขกำกับย่อหน้า ซึ่งเรียงลำดับต่อๆ กันไปจนถึงสิ้นสุดรายงาน รวมถึงหมายเหตุ เป็นรูปแบบเดิมของรายงาน อนึ่ง เพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหาของรายงานชัดเจนขึ้น ผู้แปลจะได้กล่าวถึงภูมิหลังเหตุการณ์พอเป็นสังเขปก่อน

ภูมิหลังของเหตุการณ์

จอมพล ป. พิบูลสงคราม (ยศและราชทินนามในขณะนั้น คือ พลตรี หลวงพิบูลสงคราม) ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งแรกในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1938 (พ.ศ. 2481) ในระหว่างนั้นมีเหตุการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่สำคัญคือ การเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มต้นที่ยุโรปก่อนในเดือนกันยายน ค.ศ. 1939 (พ.ศ. 2482) เมื่อเยอรมันบุกโปแลนด์ ทำให้อังกฤษและฝรั่งเศสประกาศสงครามกับเยอรมัน อีกสองปีต่อมา สงครามจึงเริ่มขึ้นในเอเชียในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1941 (พ.ศ. 2484) เมื่อญี่ปุ่นโจมตีฐานทัพเรืออเมริกันที่เพิร์ล ฮาร์เบอร์ (Pearl Harbor) ในมลรัฐฮาวาย และบุกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทย การโจมตีเพิร์ล ฮาร์เบอร์ทำให้สหรัฐฯ ประกาศสงครามกับญี่ปุ่น และเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 2 เต็มตัว

ก่อนที่สงครามในเอเชีย ซึ่งนิยมเรียกชื่อสงครามว่า “สงครามมหาเอเชียบูรพา” ตามชื่อนโยบายของญี่ปุ่นที่จะสร้าง “วงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา” จะเกิดขึ้น ญี่ปุ่นได้ขยายอิทธิพลของตนในเอเชียอยู่ก่อนแล้ว นับตั้งแต่การรุกรานจีนใน ค.ศ. 1937 (พ.ศ. 2480) ต่อมา หลังจากกองทัพเยอรมันบุกฝรั่งเศส และรัฐบาลฝรั่งเศสที่กรุงปารีสประกาศยอมแพ้ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1940 (พ.ศ. 2483) ทำให้อำนาจการปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีน (เวียดนาม ลาวและกัมพูชา) เสื่อมลง ญี่ปุ่นจึงติดต่อกับรัฐบาลใหม่ของฝรั่งเศสที่เมืองวิซี (Vichy Government)² และขยายอิทธิพลเข้าไปในเวียดนาม รัฐบาลไทยถือโอกาสนี้เรียกร้องดินแดนที่เคยเสียให้ฝรั่งเศสคืน จนเกิดการปะทะกันตามชายแดน จึงเป็นโอกาสดีให้ญี่ปุ่นเข้าไกลเกลี่ย ทำให้ไทยได้ดินแดนคืนจากฝรั่งเศส ในขณะที่สหรัฐฯ แสดงปฏิกริยาด้านลบต่อไทย และมองว่าไทยเป็นประเทศผู้รุกราน

¹ Josiah Crosby, Siam: The Crossroads (London: Hollis & Carter, 1945).

² ภายหลังรัฐบาลฝรั่งเศสที่ปารีสประกาศยอมแพ้เยอรมันเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 1940 ได้มีการทำสัญญาหยุดยิง ภายใต้ข้อตกลงดังกล่าว กองทัพเยอรมันเข้ายึดครองฝรั่งเศสตอนเหนือ ส่วนรัฐบาลฝรั่งเศสย้ายไปที่เมืองเมืองวิซี ซึ่งอยู่ตอนกลางของฝรั่งเศส นายพลเปแตง ซึ่งสนับสนุนให้มีการทำสัญญาหยุดยิง ได้รับเลือกจากรัฐสภาฝรั่งเศสให้เป็นประธานาธิบดี

รายงานของทูตอังกฤษต่อไปนี้ เป็นรายงานเหตุการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศมหาอำนาจ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐฯ และญี่ปุ่น ใน ค.ศ. 1940 (พ.ศ. 2483) เป็นสำคัญ ก่อนที่ญี่ปุ่นจะโจมตีเพิร์ล ฮาร์เบอร์ และบุกไทยในต้นเดือนธันวาคมในปีถัดมา

เอกสาร: รายงานทบทวนเหตุการณ์ทางการเมืองในไทย ค.ศ. 1940

สารบัญหัวเรื่อง แบ่งตามหัวข้อต่อไปนี้ 1. รัฐบาลไทย 2. นโยบายต่างประเทศของไทย 3. ความสัมพันธ์กับอังกฤษ 4. ความสัมพันธ์กับฝรั่งเศส 5. ความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น 6. สรุป

รัฐบาล

1. ค.ศ. 1940 เป็นปีที่สองที่พันตรี หลวงพิบูลสงครามขึ้นมาใช้อำนาจ การบริหารมีแนวโน้มเป็นเผด็จการทหารมากขึ้น สนใจหลักการประชาธิปไตยและระบอบรัฐธรรมนูญน้อย หลวงพิบูลยังคงรักษาสัญลักษณ์แสดงความเป็นประชาธิปไตยเอาไว้ มีการจัดงานวันรัฐธรรมนูญทุกปี ห้ามใช้คำว่า “เผด็จการ” แต่หลวงพิบูลออกจะเป็นเผด็จการ คำพูดของหลวงพิบูลเป็นกฎหมายสำหรับคณะรัฐมนตรี บางครั้งหลวงพิบูลแจ้งการตัดสินใจของตนเพื่อให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติ หลังจากได้ดำเนินการไปเองแล้ว มีตัวอย่างมากมายโดยเฉพาะในเรื่องการต่างประเทศ เป็นที่รู้ๆ กันว่า นายกรัฐมนตรีติดต่อเรื่องสำคัญอย่างลับๆ โดยไม่บอกให้เพื่อนร่วมรัฐบาลทราบเลย วิธีการที่เลวร้ายนี้ ทำให้ตัวแทนชาติมหาอำนาจในกรุงเทพฯ วิตกกังวลอย่างมาก ไม่ต้องพูดถึงผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทย

นโยบายต่างประเทศของไทย

2. ไทยยืนยันอย่างเปิดเผยเรื่องนโยบายต่างประเทศของไทยก่อนและหลังการเกิดสงครามในยุโรปใน ค.ศ. 1939 ว่า ตั้งอยู่บนหลักการ 2 ประการ (1) เป็นกลาง และรักษาความสัมพันธ์ฉันมิตรอย่างเท่าเทียมกันกับชาติมหาอำนาจทั้งหมดที่ไทยมีสัมพันธ์ด้วย (2) จะปกป้องความเป็นกลาง ต่อต้านประเทศที่คุกคามด้วยกำลัง ครั้งแรกของ ค.ศ. 1940 หลวงพิบูลและรัฐบาลยึดหลักการดังกล่าวอย่างมั่นคงและซื่อสัตย์ แม้ทหารส่วนใหญ่ในกองทัพบกและกองทัพเรือเชื่อตั้งแต่แรกว่า เยอรมันจะชนะสงคราม แต่ก็ไม่เห็นแนวโน้มที่ชัดเจนว่า ไทยจะมีใจโอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ขัดแย้งกันในยุโรป จนกระทั่งฝรั่งเศสยอมแพ้สงครามในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1940 การสูญเสียความเป็นชาติมหาอำนาจของฝรั่งเศสมีผลต่อไทย การเคลื่อนไหวของไทยเพื่อเรียกร้องดินแดนที่เคยเสียให้กับฝรั่งเศสระเบิดออกมาอย่างรุนแรง การเคลื่อนไหวนี้มีมาก่อนแล้ว และมีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ไทยเข้าสู่ระบอบใหม่ใน ค.ศ. 1932 [การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475] การพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสที่ส่งผลเสียหายต่ออังกฤษก็คือ การขึ้นมาอยู่แถวหน้าของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเห็นเป็นโอกาสที่จะขยายตัวลงสู่เอเชียตอนใต้ ซึ่งญี่ปุ่นเคยฝันมานาน ในที่สุด หลังจากญี่ปุ่นลงนามในสัญญาไตรภาคี (Tripartite Pact) กับเยอรมันและอิตาลีใน ค.ศ. 1940 ญี่ปุ่นก็กล้าประกาศไปทั่วโลกถึงหลักการอันตรายเรื่อง “การจัดระเบียบใหม่” (New Order) ในตะวันออก

ไกลภายใต้การสนับสนุนของญี่ปุ่น ติดตามมาด้วยการเข้าควบคุมเศรษฐกิจและการเมืองในอินโดจีนของฝรั่งเศส เนื่องจากดินแดนที่ไทยต้องการจากฝรั่งเศสรวมอยู่ในอินโดจีน และเนื่องจากญี่ปุ่นมีอำนาจเหนืออินโดจีนอย่างแท้จริง พวกเขาเรียกดินแดน (รวมถึงหลวงพิบูลและคณะรัฐบาล) จึงหันไปพึ่งญี่ปุ่นเพื่อความฝันของตน ดังนั้น ครึ่งหลัง ค.ศ. 1940 นโยบายต่างประเทศของไทย แม้ในทางทฤษฎีจะรักษาความเป็นกลางอย่างระมัดระวัง แต่ก็เริ่มแสดงความลำเอียง โดยหันไปเข้าข้างญี่ปุ่น ส่วนความสัมพันธ์กับอังกฤษยังคงสนิทสนม แต่เมื่อถึงเวลานี้ อันตรรกะจากญี่ปุ่นปรากฏชัดเจนแล้ว

ความสัมพันธ์กับอังกฤษ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอังกฤษมีมานาน มีความเป็นมิตรมาก ยกที่รัฐบาลใดที่กรุงเทพฯ จะตัดขาดได้ ต้องให้ความนับถือหลวงพิบูลที่ยังไม่แสดงความต้องการจะทำให้ความสัมพันธ์นั้นตึงเครียด หลังจากการพ่ายแพ้ของฝรั่งเศส รัฐบาลหลวงพิบูลก็ยังมีท่าที่เป็นมิตรต่ออังกฤษ การต่อต้านเยอรมันอย่างไม่ท้อถอยและความสำเร็จอย่างงดงามของอังกฤษในการสกัดกั้น อิตาลีในแอฟริกาฟื้นฟูเกียรติภูมิของอังกฤษในไทยเป็นอย่างมาก แม้นักสังคมนิยมปัญญาชนไทยส่วนใหญ่ยังมีความคิดว่ายเยอรมันจะชนะสงครามก็ตาม ความไม่เป็นมิตรของไทยกับฝรั่งเศสเพิ่มมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ก่อให้เกิดการปะทะตามชายแดนไทยและอินโดจีน การที่ญี่ปุ่นเข้าใกล้เกลี้ยกระดองพิพาทเรื่องดินแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเป็นเรื่องที่กระทบต่ออังกฤษ [ดูรายละเอียดในหัวข้อความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น] พอที่จะกล่าวได้ว่า การใกล้เกลี้ยครั้งนั้นของญี่ปุ่นทำให้อิทธิพลญี่ปุ่นในไทยเข้มแข็งขึ้นอย่างชัดเจนด้วยการสูญเสียอิทธิพลของอังกฤษ

4. ในเวลานี้ ญี่ปุ่นวางท่าเป็นชาติที่มีอำนาจมากในไทย เหมือนในแมนจู๋วและจีน การยอมรับการใกล้เกลี้ยของญี่ปุ่นเท่ากับว่า ไทยเข้าไปผูกพัน “การจัดระเบียบใหม่” และ “วง-ไพบูลย์” (Area of Co-prosperity) ในตะวันออกไกลมากขึ้น อังกฤษไม่มีอำนาจที่จะรังไทยไว้ สหรัฐฯ ไม่มีท่าที่เห็นอกเห็นใจไทย และยึดหลักการมากจนผลักดันให้ไทยไปอยู่ในค่ายของญี่ปุ่น

5. ขณะที่สถานการณ์นำไปสู่การเพิ่มอิทธิพลของญี่ปุ่น และลดอิทธิพลของอังกฤษ ในระหว่างครึ่งหลัง ค.ศ. 1940 แต่มีข้อสังเกตว่า หลวงพิบูลและคณะรัฐบาลยังแสดงความเป็นมิตรกับอังกฤษต่อมาจนถึงขณะนี้

6. ค.ศ. 1940 มีเหตุการณ์อย่างน้อยสองเหตุการณ์ที่แสดงว่า ไทยต้องการคงความสัมพันธ์อันดีกับอังกฤษ ได้แก่ การส่งคณะทูตพิเศษ มีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้นำ ไปพม่า อินเดีย สิงคโปร์ และออสเตรเลีย และการลงนามในสนธิสัญญาไม่รุกรานกัน (Non-Aggression) ระหว่างไทยกับอังกฤษ ที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 12 มิถุนายน และมีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันในวันที่ 31 สิงหาคมปีเดียวกัน

ความสัมพันธ์กับฝรั่งเศส

7. ความสัมพันธ์กับฝรั่งเศสอยู่ในภาวะปกติ แม้จะไม่สนิทสนม จนกระทั่งฝรั่งเศสยอมแพ้เยอรมัน ก่อนนี้ มีการทำสนธิสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ทำนองเดียวกับที่ไทยทำกับอังกฤษ โดยลงนามที่กรุงเทพฯ เมื่อ 12 มิถุนายน ค.ศ. 1940 ในช่วงเวลาที่ฝรั่งเศสกำลังจะแพ้สงคราม แต่ไม่มีการให้สัตยาบันสนธิสัญญาดังกล่าว ที่ผ่านมาไทยเคยวางเงื่อนไขในการให้สัตยาบันว่า ฝรั่งเศสควรรับเอาร่องน้ำลึกในแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งดินแดนระหว่างไทยกับอินโดจีน ซึ่งสุดท้ายตกลงกันได้ แต่เมื่อฝรั่งเศสแพ้สงคราม ไทยเห็นเป็นโอกาสเพิ่มข้อเรียกร้อง ขอคืนดินแดนส่วนย่อยสองส่วนทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง และขอคำยืนยันจากฝรั่งเศสว่า เมื่อลาวและกัมพูชาหลุดไปจากอำนาจของฝรั่งเศส ขอให้ฝรั่งเศสรับรองสิทธิของไทยเหนือดินแดนเหล่านั้น ฝรั่งเศสปฏิเสธที่จะพิจารณาหรือเจรจากับไทย เมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดครองอินโดจีน ไทยจึงไม่สนใจคำปฏิเสธของฝรั่งเศส และยืนยันข้อเรียกร้องเดิม ดังนั้น จึงไม่มีการให้สัตยาบันสนธิสัญญาไทย - ฝรั่งเศส ในที่สุด เกิดการปะทะกันตามชายแดนและทางทะเลเป็นครั้งคราว จนญี่ปุ่นเข้าแทรกแซง และมีการลงนามในสัญญาหยุดยิงระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 1941 นับเป็นการเริ่มต้นการเจรจาสันติภาพที่กรุงโตเกียว ซึ่งเกือบจะลงเอยอยู่แล้วในขณะที่เขียนรายงานนี้ ฝรั่งเศสต้องคืนดินแดนสองส่วนทางฝั่งขวาและบางส่วนของกัมพูชาให้ไทย การตั้งต้นของฝรั่งเศสทำให้ฝรั่งเศสสูญเสียมากกว่าที่ไทยเรียกร้อง เคยได้ยินพวกฝรั่งเศสปกป้องจุดยืนของรัฐบาลวิชีว่า เป็นเรื่องเกียรติยศของฝรั่งเศสที่จะไม่ยอมยกดินแดนแม้แต่นิวเดียวให้ประเทศเล็กๆ อย่างไทย แต่จะยอมก้มหัวให้ชาติมหาอำนาจ หากถูกบังคับจากมหาอำนาจอย่างญี่ปุ่นให้ทำเช่นนั้น พฤติการณ์การแสดง ความภูมิใจเล็กๆ น้อยๆ ของฝรั่งเศส เป็นผลร้าย ไม่ใช่เฉพาะต่อผลประโยชน์ของฝรั่งเศส แต่ของชาติอื่นด้วย การเอาญี่ปุ่นเข้ามาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จึงเป็นประโยชน์ต่อญี่ปุ่น แต่สร้างความเสียหายอย่างมากต่ออิทธิพลตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่เพียงเท่านั้น ความเกลียดชังฝรั่งเศสของคนไทยมีมากจนกระทั่งน่ากลัวว่า จะขยายไปยังชาติตะวันตกอื่นๆ ด้วย ญี่ปุ่นได้ประโยชน์เต็มที่จากปัจจัยนี้ ซึ่งเป็นเหตุแห่งความหวาดหวั่นและปริวิตกสำหรับชาวตะวันตกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในไทย

ความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น

8. วัตถุประสงค์ของนโยบายต่างประเทศอังกฤษในไทยในระยะหลังๆ คือ ยับยั้งความพยายามของญี่ปุ่นที่จะผลักดันอังกฤษให้พ้นจากตำแหน่งที่มีอิทธิพลต่อรัฐบาลและประชาชนไทย ตั้งแต่ต้น ค.ศ. 1940 มาแล้ว ที่อังกฤษเริ่มรู้สึกถึงผลของความพยายามดังกล่าว มองในแง่เศรษฐกิจเวลานั้นญี่ปุ่นเริ่มซื้อข้าวจากไทยจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นก้าวใหม่ เนื่องจากก่อนหน้านี้ ญี่ปุ่นผลิตข้าวได้พอเพียงต่อการบริโภคภายในจักรวรรดิของตน แต่เนื่องจากญี่ปุ่นมีปัญหาทางการเงิน ที่จะ

ซื้อข้าวโดยตรง จึงติดต่อกับรัฐบาลไทย ขอชำระค่าข้าวบางส่วน ด้วยวิธีการเอาสินค้าอุตสาหกรรม แลกกับสินค้าเกษตรกรรม ต่อมาขยายไปถึงดีบุกและยาง ซึ่งไปขัดกับผลประโยชน์ของอังกฤษโดยตรง เนื่องจากก่อนหน้านี้ ดีบุกและยางที่ผลิตได้ในไทยเกือบทั้งหมดส่งออกไปทางมลายา ซึ่งจะขายต่อไปยังสหรัฐฯ อันเป็นหนทางให้อังกฤษได้เงินดอลลาร์อเมริกัน ซึ่งอังกฤษต้องการมาก อีกประการหนึ่งก็คือ รู้กันอยู่ว่า ญี่ปุ่นส่งดีบุกและยางจำนวนมากที่ได้จากไทยไปให้เยอรมัน ที่มาแห่งความยุ่งยากก็คือ ดีบุกและยางส่วนใหญ่หรือทั้งหมด ถูกจ่ายเป็นค่ายุทธโปกรณ์ที่ญี่ปุ่นจัดทำให้ไทย และเพื่อให้ได้ยุทธปัจจัยตามที่ญี่ปุ่นกำหนด รัฐบาลไทยจึงเข้าแทรกแซง และพยายามอย่างที่สุดที่จะบีบผู้ผลิตท้องถิ่น ผ่านทางเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ให้ขายยางและดีบุกให้พ่อค้าญี่ปุ่นหรือตัวแทน แล้วส่งเข้ากรุงเทพฯ ลงเรือไปเมืองท่าไคเรน (Dairen) และที่อื่นๆ สถานทูตอังกฤษได้ร้องเรียนรัฐบาลไทยเรื่องการเลือกปฏิบัติแล้ว และได้เปิดเจรจากับไทยเรื่องที่ยังเป็นปัญหาอยู่

9. ยกเว้นปัญหาขัดแย้งกันทางเศรษฐกิจ อังกฤษยังคงสถานภาพอันดีเยี่ยมจนกระทั่งถึงเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1940 การพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสมีอันตรายต่ออังกฤษหลายอย่าง การบุกลงใต้ของญี่ปุ่นนำไปสู่การพิพาทดินแดนระหว่างไทยกับอินโดจีนและการแทรกแซงของญี่ปุ่น ยิ่งกว่านั้นข้อพิพาทนี้เป็นที่มาของท่าทีของรัฐบาลอเมริกันที่ไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องของไทยเรื่องดินแดน ทำให้ไทยโกรธ และเกิดการเปรียบเทียบท่าทีของรัฐบาลวอชิงตันและรัฐบาลโตเกียว อังกฤษเองได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่ดีนี้มากพอควร

10. จุดแรกที่แสดงว่าไทยจะเอียงเข้าหาญี่ปุ่น เห็นได้ชัดจากการส่งคณะทูตกิ่งทหารไปกรุงโตเกียวในปลายเดือนสิงหาคม เพื่อหยั่งท่าทีรัฐบาลญี่ปุ่นต่อการเรียกร้องดินแดนของไทย งานครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากไม่มีการเจรจาเกิดขึ้น เป็นแค่การยืนยันท่าที ความเย็นชาระหว่างญี่ปุ่นกับไทยมีอยู่บ้างในกรณีนี้ แต่ไม่นานก็ลื่นหายไป เพราะความสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศทั้งสอง อันเป็นผลมาจากท่าทีที่โง่เขลาและผิดพลาดของวอชิงตัน

11. อังกฤษมีท่าทีเป็นกลางตลอดมาต่อกรณีการเรียกร้องดินแดนคืนจากฝรั่งเศสของ ไทย แต่ก็ไม่ใช่ไม่เห็นใจไทยเลย อังกฤษนั้นสนับสนุนหลักการการคงสถานภาพเดิม (Status Quo) ในอินโดจีน ถ้าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้วยสันติวิธีและอย่างเป็นมิตรระหว่างฝรั่งเศสกับไทย แต่รัฐบาลอเมริกันดูจะถูกยุจาก ดร. ฮาเวิร์ด แกรนท์ (Dr. Howard Grant) อัครทูตอเมริกันคนใหม่ ประจำกรุงเทพฯ ที่ให้ชี้แนวทางที่แข็งกร้าวมากขึ้น รัฐบาลอเมริกันคัดค้านความพยายามทุกอย่างที่จะเปลี่ยนแปลงสถานภาพเดิมในอินโดจีนในเวลานี้ แม้จะด้วยการเจรจาอย่างสันติก็ตาม รัฐบาลไทยได้รับคำตอบจาก ดร. แกรนท์ว่า ควรยุติข้อเรียกร้องและรอจนกว่าสงครามในยุโรปจะยุติก่อน จึงค่อยหยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาเจรจากัน ไทยตอบไปว่า ถึงเวลานั้นอาจสายไป ไทยต้องเสี่ยงตรงนี้ และเดี๋ยวนี้ แต่ ดร. แกรนท์ ไม่ใส่ใจคำโต้แย้งนั้น ยิ่งไปกว่านั้น การที่รัฐบาลอเมริกันถือว่า หลักการรักษาสถานภาพเดิมเป็นหลักการศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องรักษาไว้สมบูรณ์ ไม่ให้ต่างพร้อย และโกรธที่

ไทยยืนยันข้อเรียกร้องนั้น สหรัฐฯ จึงปฏิบัติต่อไทยในฐานะประเทศผู้ถูกรานจริง และปฏิเสธที่จะอนุญาตให้มีการขายอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ไทยอีก เนื่องจากกองทัพอากาศไทยมักซื้อเครื่องบินเกือบทั้งหมดจากสหรัฐฯ การปฏิเสธของสหรัฐฯ จึงเป็นการกระทำที่หนักหนา และยิ่งหนักข้อเพิ่มขึ้นไปอีก เมื่อวอชิงตันปฏิเสธที่จะออกใบอนุญาตให้ส่งออกเครื่องบินจำนวน 10 ลำ ซึ่งไทยซื้อและชำระเงินในสหรัฐฯ และเคลื่อนย้ายไปจนถึงกรุงมะนิลาแล้ว เพียงแต่รอเคลื่อนย้ายต่อไปยังกรุงเทพฯ การปฏิเสธของสหรัฐฯ เป็นการทำให้ไทยอย่างรุนแรง ไทยรู้สึกเสียหน้า และรู้สึกว่าการวอชิงตันดูหมิ่นต่อหน้าชาวโลก หลังจากเคยเป็นชาติที่คนไทยนิยมที่สุด สหรัฐฯ ก็มาเสื่อมความนิยมเอาได้ง่ายๆ ญี่ปุ่นไม่รอช้าที่จะหาประโยชน์จากสถานการณ์นี้ เมื่อสหรัฐฯ ไม่เต็มใจที่จะจัดหาอาวุธให้ไทย และอังกฤษไม่สามารถทำได้ เพราะติดพันอยู่ในยุโรปและที่อื่นๆ ญี่ปุ่นจึงเข้าแทรกทันที เสนอจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์จำนวนมากให้ไทย โดยระบบแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า รัฐบาลไทยรับข้อเสนออันนั้นทันที ด้วยสถานการณ์อย่างนี้ จึงไม่น่าประหลาดใจที่ไทยจะรู้สึกขอบคุณญี่ปุ่น

12. การใกล้เคียงในการเจรจากรณีพิพาทดินแดนในอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เป็นข้ออ้างให้ญี่ปุ่นวางอำนาจเหนือไทย อังกฤษถูกกล่าวหาว่า จะเข้าแทรกแซงกรณีพิพาทนี้ ซึ่งไม่มีมูล แม้จะเป็นความจริงที่ว่า อังกฤษพยายามกันไม่ให้ญี่ปุ่นเข้ายุ่งเกี่ยว ด้วยการหาทางให้มีการเจรจาเป็นการเฉพาะและไม่เป็นทางการระหว่างไทยกับตัวแทนของผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสในอินโดจีน การที่ไทยและฝรั่งเศสยอมให้ญี่ปุ่นเข้ามาใกล้เคียงเป็นการพาตัวเองไปอยู่ใต้การขึ้นนำของญี่ปุ่น และมาถึงเวลานี้อิทธิพลของญี่ปุ่นในไทยเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

13. ขณะนี้ญี่ปุ่นกระชากหน้ากากตัวเองออกแล้ว ญี่ปุ่นกำลังดำเนินการอย่างเปิดเผยที่จะขจัดอิทธิพลตะวันตกออกไปจากทุกๆ แห่งในเอเชียตะวันออกเฉียงไกล และกำลังมุ่งไปที่ประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะเข้าแทนที่อังกฤษ ญี่ปุ่นดำเนินการต่อต้านอังกฤษอย่างไม่ลดละทั้งในที่ลับและที่แจ้ง และพยายามดึงไทยอย่างหนักให้เข้าสู่ “ระเบียบใหม่” และ “วงไพล์แห่งมหาเอเชียบูรพา” ของตน (Area of Co-prosperity in Greater East Asia) กิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงคึกคัก ความต้องการอย่างมากของญี่ปุ่นที่จะค้าขายกับไทยบนหลักการแลกเปลี่ยนสินค้ากันเป็นระบบที่จะทำให้ไทยกลายเป็นประเทศบริวารทางการค้าและการพาณิชย์ของญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็มีแรงผลักดันทางวัฒนธรรม ญี่ปุ่นมีความต้องการอย่างมากที่จะมีมิตรสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับไทย จากการมีศาสนาร่วมกันและอ้างว่ามีความคิดและความรู้สึกเดียวกัน นอกจากนี้ การพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสและหมดบทบาทไป การต่อสู้ของอังกฤษกับเยอรมันและอิตาลีเพื่อเอาตัวรอด การปฏิเสธของสหรัฐฯ ที่จะเข้ายุ่งเกี่ยวอย่างเต็มที่ในตะวันออกเฉียงไกล การที่ญี่ปุ่นทำให้ไทยหัวนเกรง ด้วยการกวาดต้อนอยู่เสมอ และการแสดงกำลังทางทหารของญี่ปุ่นอย่างอหังการในจีนและอินโดจีน ทำให้ไทยเชื่อว่า ไม่มีใครเอาชนะญี่ปุ่นได้ ด้วยวิธีการนี้ อิทธิพลของญี่ปุ่นจึงโดดเด่นขึ้นมาในระยะ 2 - 3 เดือนที่ผ่านมา ในขณะที่อิทธิพลของอังกฤษและชาติตะวันตกลดลงตามส่วน

14. ใน ค.ศ. 1940 ญี่ปุ่นดำเนินการตามอย่างอังกฤษ ด้วยการตกลงทำสนธิสัญญา กับไทย แท้จริงก็คือ สนธิสัญญาไม่รุกรานกัน แต่ญี่ปุ่นปฏิเสธจะเรียกเช่นนั้น เนื่องจากไม่ต้องการ ให้เยอรมันและอิตาลีคิดไปว่า ญี่ปุ่นจะไปมีสัมพันธกับอังกฤษ จึงใช้ว่าสนธิสัญญาทางไมตรีและ ความร่วมมือกันเกี่ยวกับบูรณภาพแห่งดินแดนระหว่างไทยกับญี่ปุ่น (Treaty between Thailand and Japanese concerning the continuance of friendly relation and the mutual respect of each other's territory integrity) แต่สนธิสัญญานี้มีความแตกต่างไปจากสนธิสัญญาระหว่าง อังกฤษกับไทย ที่สำคัญคือ มีข้อความที่ใช้ถ้อยคำคลุมเครือเกี่ยวกับการรักษาความสัมพันธ์อัน มิตรว่า เป็นไปเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและเพื่อปรึกษาหารือกันในปีปัญหาที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ สนธิสัญญานี้ลงนามที่โตเกียวในวันที่ 12 มิถุนายน และมีการแลกเปลี่ยน สัตยาบันที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 23 ธันวาคม

15. ญี่ปุ่นกำลังจะยกระดับความสัมพันธ์กับไทยถึงขั้นเอกอัครราชทูต เชื่อว่าชาติ- มหาอำนาจอื่นจะไม่ทำตาม

สรุป

16. ค.ศ. 1940 ซึ่งเริ่มต้นอย่างดียิ่งสำหรับอังกฤษ ได้เปลี่ยนแปลงไปหลังฝรั่งเศสแพ้ สงคราม ญี่ปุ่นเริ่มมีอำนาจเหนือไทยอย่างชัดเจนแน่นอน เห็นได้จากการที่ญี่ปุ่นเข้ายุติข้อพิพาท ระหว่างฝรั่งเศสและไทยด้วยการเข้าไปไกล่เกลี่ย ซึ่งจริงๆ แล้วก็คือ การตัดสินใจกำลัง เป็น ความ-จริงที่ว่าวิธีการนี้ป้องกันสงครามได้ แต่มีค่าไม่น้อยสำหรับไทย ซึ่งต้องเสียอิสรภาพบางส่วน ไป และสำหรับฝรั่งเศสที่ต้องยอมยกดินแดนให้ไทยมากกว่าที่ไทยเรียกร้องตั้งแต่แรก ขณะเดียวกัน สถานะของอังกฤษในไทยก็ตกต่ำลงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การขาดการสนับสนุนจากฝรั่งเศส เป็นอุปสรรคและเป็นเหตุแห่งความวิตกแก่อังกฤษอย่างมากในภาวะวิกฤตอย่างนี้ อุปสรรคจากท่า ทีและหลักการที่แข็งกร้าวของรัฐบาลวอชิงตัน ซึ่งเคยหวังว่าจะเข้ามาอุดหนุนให้ของสัมพันธมิตร ในตะวันออกไกลจากการที่ฝรั่งเศสหมดอำนาจ แต่สหรัฐฯ ก็ทำไม่ได้ การที่อังกฤษติดพันอยู่กับ ปฏิบัติการสงครามในอีกซีกโลกหนึ่ง และการที่ไทยหันไปหาญี่ปุ่นเพื่อขอความช่วยเหลือเรื่องดิน แแดน ด้วยปัจจัยที่ยากเข็ญเหล่านี้ ทำให้อังกฤษไม่มีอำนาจอะไรไปลดอิทธิพลที่กำลังเพิ่มขึ้นของ ญี่ปุ่นในไทย ตอนนี้อังกฤษในไทยตกอยู่ในฐานะเป็นฝ่ายรับ แต่ยังไม่สิ้นหวัง เนื่องจากมีฝ่าย- ต่อต้านญี่ปุ่น และทำงานให้ญี่ปุ่น และข้อเท็จจริงที่ว่า การที่ญี่ปุ่นมีอำนาจขึ้นมาได้ก่อให้เกิด ปฏิกริยาขึ้นบ้างในหมู่คนไทยที่ระแวงระวัง ยิ่งไปกว่านั้น ญี่ปุ่นไม่เคยเป็นที่นิยมของคนไทย ขณะ- เดียวกันไม่มีอะไรสนับสนุนคำยืนยันของญี่ปุ่นเรื่องวัฒนธรรมและศาสนาร่วมกัน ที่สำคัญที่สุดก็ คือ คนไทยมีความรักอุดมการณ์เรื่องอิสรภาพของชาติอย่างมาก และออกจะแน่นอนว่า ถ้าปล่อยให้ เป็นตัวของตัวเองแล้ว สัญชาติญาณของคนไทยมักจะไม่ใช่ข้างใครเลย และจะรักษาอิสรภาพ

ของตนด้วยการปรับตัวอย่างดีเข้ากับแรงบีบต่างๆ จากภายนอก ที่ผ่านมา ไทยรักษาอิสรภาพไว้ ด้วยการถ่วงดุลอำนาจระหว่างชาติเพื่อนบ้านสองชาติ คือ อังกฤษและฝรั่งเศส ตอนนี้นำฝรั่งเศสหมดอำนาจไปแล้ว ไทยคงชอบที่จะเห็นอังกฤษคงความเป็นมิตรประเทศ ที่มีอำนาจทางชายแดนตะวันออกตกต่อไปมากกว่า ถ้าสิ่งนั้นเป็นหนทางป้องกันการถูกรบครองอย่างสิ้นเชิงจากญี่ปุ่น ถ้าปิดเรื่องความต้องการดินแดนคืนของทหารออกไป ก็ไม่มีอะไรมากมายจะชักจูงใจไทยให้ไปหาญี่ปุ่น ไทยจะถอยห่างเสียมากกว่า แก่นแท้ในใจของนายกรัฐมนตรียกออกจะแน่นอนว่านิยมชมชื่นอังกฤษมากกว่าญี่ปุ่น ในขณะที่พวกเสรีนิยม [ฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์] ซึ่งตกต่ำอยู่ตอนนี้ เห็นใจฝ่ายประชาธิปไตยในการต่อสู้กับชาติเผด็จการ รวมทั้งญี่ปุ่น เมื่อเวลามาถึง อังกฤษอาจใช้ปัจจัยเหล่านี้เป็นประโยชน์ หากญี่ปุ่นถูกผลักดันให้ถอยกลับไปประเทศของตน (Proper Place) หากญี่ปุ่นถูกบีบให้คลายมือจากจีน และเลิกนโยบายรุกรานเกี่ยวกับการจัดระเบียบใหม่ในตะวันออกไกล เมื่อนั้นปัญหาญี่ปุ่นในไทยก็จะคลี่คลายไปเองโดยอัตโนมัติ ไทยก็จะกลับไปมีท่าที่เป็นกลางอย่างเคย แต่ถ้าญี่ปุ่นจะยังคงเป็นอันตรายต่อเอกราชของชาติไว้ อำนาจทั้งหลายในเอเชียต่อไป คาดได้ว่าอังกฤษจะได้เห็นญี่ปุ่นมีความสำคัญที่สุดในนโยบายต่างประเทศของไทย นายกรัฐมนตรีไทยกระซิบบอกเมื่อไม่นานมานี้ว่า (คงด้วยความกลัวญี่ปุ่น ทำให้ไม่พูดเสียงดัง) อังกฤษสามารถช่วยไทยและกันไม่ให้ไทยตกไปอยู่ในมือของญี่ปุ่นได้ 4 หนทางด้วยกัน (ก) ให้ยืมเงินเพื่อพัฒนาประเทศ ไทยจะได้ไม่ถูกบีบให้รับทุกสิ่งทุกอย่างที่จำเป็นจากญี่ปุ่น ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยระบบแลกเปลี่ยนสินค้ากัน (ข) จัดหาน้ำมันให้ไทยสม่ำเสมอ ไทยจะได้ไม่ต้องไปผูกพันกับความกรุณาของญี่ปุ่นเพื่อให้ไทยได้น้ำมันตามต้องการ (ค) จัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ให้ไทย ซึ่งจะช่วยให้ญี่ปุ่นเห็นว่า ญี่ปุ่นไม่ได้ผูกขาดในเรื่องนี้ และ (ง) ให้สถานทูตอังกฤษที่วอชิงตันชักชวนให้รัฐบาลอเมริกันเห็นใจไทยมากขึ้น และฟื้นฟูความสัมพันธ์กับรัฐบาลอเมริกันเช่นที่เคยมีมาก่อน

หมายเหตุ ทักษะเหล่านี้ไม่ได้เกี่ยวข้องไปถึงปัญหาที่ว่า จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าญี่ปุ่นตกลงจะโจมตีมลายา หรือพม่าผ่านทางไทย นโยบายของไทยที่ประกาศออกมาอย่างเป็นทางการในกรณีนี้ คือ การต่อต้านผู้รุกรานด้วยอาวุธ แต่ต่อมา นายกรัฐมนตรีเปิดเผย [ต่อครอบครัว] ว่า ในกรณีที่ญี่ปุ่นตกลงจะใช้ไทยเป็นฐานไปโจมตีดินแดนของอังกฤษที่อยู่ใกล้เคียง อาจเป็นไปได้ที่ไทยจะต่อต้านด้วยกำลัง นายกรัฐมนตรีกล่าวเป็นนัยว่า หากเกิดเหตุการณ์เช่นนั้น และไม่มีสัญญาที่จะได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และอังกฤษ ไทยก็อาจจะถูกบีบให้เล่นบทบาทที่เดนมาร์กกำลังเล่นอยู่กับเยอรมัน [หลังจากกองทัพเยอรมันบุกเดนมาร์กในวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 1940 เดนมาร์กประกาศยอมแพ้ แต่ให้ความร่วมมือกับเยอรมันอย่างจำกัด]

เรื่องนี้ไม่ได้คำนึงถึงความเป็นไปได้ของสงครามต่อต้านญี่ปุ่นที่จะมีสหรัฐฯ เข้าร่วมแน่นอนว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในเอเชียตะวันออกไกลอย่าง

มากในทางที่จะเป็นประโยชน์กับอังกฤษ ผลประการแรกอย่างหนึ่งก็คือ จะเป็นการปลดปล่อยไทย
ออกจากอำนาจคุกคามของญี่ปุ่น

กรุงเทพฯ 17 มีนาคม ค.ศ. 1941

หนังสืออ่านเพิ่มเติม

พรเพ็ญ ชันตระกูล. ประเทศไทยกับความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในเอเชีย ค.ศ. 1938 - 1941. ใน
ชัยโชค จุลศิริวงศ์ (บรรณาธิการ). 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย จากความขัด-
แย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 81 - 95. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่ง
ชาติ, 2536.

Crosby, Josiah. Siam: The Crossroads. London: Hollis & Carter, 1945.

Stowe, Judith. Siam Becomes Thailand. Honolulu: University of Hawaii Press, 1991.

การอ้างอิง: พ.ต. ศรศักดิ์ ชูสวัสดิ์. "เหตุการณ์การเมืองไทย ค.ศ. 1940 ก่อนญี่ปุ่นบุกไทย: ทศนะ
ของทูตอังกฤษประจำประเทศไทย." หน้า 1-12. URL: <http://www.crma.ac.th/histdept/E-Texts>.